

પરિપત્ર:

ભક્તકવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટીની આર્ટસ વિદ્યાશાખાનાં અભ્યાસક્રમ ચલાવતી તમામ સંલગ્ન કોલેજોનાં આચાર્યશ્રીઓને સવિનય જણાવવાનું કે આર્ટસ વિદ્યાશાખા હેઠળનો સંસ્કૃત વિષયનો એમ.એ. પ્રોગ્રામનો સેમેસ્ટર-૨ નો અભ્યાસક્રમ આ સાથે સામેલ છે.

માનનીય કુલપતિશ્રીની મંજૂરી અનુસાર સદર અભ્યાસક્રમ શૈક્ષણિક વર્ષ જુન, ૨૦૨૩થી અમલવારી કરવાની રહે છે. આર્ટસ વિદ્યાશાખાનાં સંસ્કૃત વિષયનાં પી.જી.નો અભ્યાસક્રમ ચલાવતી તમામ સંલગ્ન કોલેજોનાં પી.જી.સેન્ટર ધ્વારા તેની અમલવારી કરવા જણાવવામાં આવે છે.

(Signature)
૨૧/૧૨/૨૦૨૩
ખાસ ફરજ પરના અધિકારી
(એકેડેમિક)

ક્રમાંક/બીકેએનએમયુ/એકેડેમિક/૨૧૪૯/૨૦૨૩-૨૦૨૪

ભક્તકવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટી,

સરકારી પોલીટેકનિક કેમ્પસ,

ભક્તકવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટી રોડ,

ખડીયા, જૂનાગઢ-૩૬૨૨૬૩

તા.૨૭/૧૨/૨૦૨૩

પ્રતિ,

- ભક્તકવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટી સંલગ્ન આર્ટસ વિદ્યાશાખાનાં પી.જી.(સંસ્કૃત)નાં અભ્યાસક્રમો ચલાવતી તમામ કોલેજોના આચાર્યશ્રીઓ તરફ....

નકલ સાદર રવાના:-

- માન.કુલપતિશ્રી/કુલસચિવશ્રીનાં અંગત સચિવશ્રી.
- પરીક્ષા નિયામકશ્રી, ભક્તકવિ નરસિંહ મહેતા યુનિવર્સિટી, જૂનાગઢ

નકલ રવાના જાણ તથા યોગ્ય કાર્યવાહી અર્થે:

- સીસ્ટમ મેનેજરશ્રી, આઈ.ટી.સેલ વિભાગ (વેબસાઇટ ઉપર પ્રસિદ્ધ થવા અર્થે.)

Bhakta Kavi Narsinh Mehta University Junagadh

BOARD OF SANSKRIT STUDIES FACULTY OF ARTS SYLLABUS FOR MASTER OF ARTS (SANSKRIT) PROGRAMME (SEMESTER- II) EFFECTIVE FROM JUNE, 2023

BHAKTA KAVI NARSINH MEHTA UNIVERSITY - JUNAGADH
FACULTY OF ARTS (SANSKRIT) SYLLABUS
M.A. (CBCS) SEMESTER-2

M.A. SEM-2											
Sr. No.	Level	Sem.	Course Group	Course (Paper) Title	Courses Paper No.	Credit	Int. Marks	Ext. Marks	Total Marks	Teaching Hrs.	Exam Title
1	P.G.	02	Core	Vedanga	CCT-04	04	30	70	100	60	2.30 Hrs.
2	P.G.	02	Core	Rupaka	CCT-05	04	30	70	100	60	2.30 Hrs.
3	P.G.	02	Core	Grammar	CCT-06	04	30	70	100	60	2.30 Hrs.
4	P.G.	02	Elective-1	Alankarshastra	ECT-02	04	30	70	100	60	2.30 Hrs.
5	P.G.	02	Inter Disciplinar	Introduction to Aarshakavya (Mahabharata)	ICT-02	04	30	70	100	60	2.30 Hrs.

FACULTY OF ARTS - M.A. (SEM-2)

Subject : Sanskrit (CCT-04) (Core)												
Course (Paper) Name & No.: Vedānga: Nirukta Adhyāya 1-2 and Chhanda										Paper-206		
Course (Paper) Unique Code :												
External Exam Time Duration : 2.5 Hours												
Sr. No.	Level UG or PG	Sem.	Course Group Core Elective-1, Elective-2 /Allied/ SEC/DSE	Course (Paper) Title	Paper No.	Credit	Teaching Hours	Internal Marks	External Marks	Practical Internal Marks	Practical External Marks	Total Marks
1	PG	2	Core	Vedānga: Nirukta Adhyāya 1-2 and Chhanda	CCT-04 Paper-6	4	60	30	70	--	--	100

Course Objectives :

- To introduce the importance of Nirukta as a Vedanga
- To study the text of Nirukta and principles of etymology
- To study the tradition of Sanskrit prosody with the definition of some metres

Course Contents :

Unit -1 निरुक्तम्, अध्याय-1

Unit-2 निरुक्तम्, अध्याय-2

Unit-3 संस्कृत छन्दःशास्त्र, उद्भव और विकास की परम्परा, छन्दः शास्त्रीय संज्ञाएं अक्षर-लघु और गुरु अष्ट गण, मात्रा, मात्रगण, पति, वृत्त और जाति समवृत्त, अर्धसमवृत्त, विषमवृत्त

Unit-4 नियत प्रशिष्ट संस्कृत छन्द लक्षण, गणमाप, उदाहरण

(1) तनुमध्या	(6) विद्युन्माला	(11) भ्रमरविलसितम्	(16) भुजङ्गप्रयातम्
(2) विद्युल्लेखा	(7) इन्द्रवजा	(12) रोद्धता	(17) वंशस्थविलम्
(8) शशिवदना	(8) उपेन्द्रवजा	(13) शालिनी	(18) प्रहर्षिणी
(4) मदलेखा	(9) उपजातिः	(14) तोटकम्	(19) मञ्जुभाषिणी
(5) अनुष्टुप्	(10) दोघकम्	(15) द्रुतविलम्बितम्	(20) वसन्ततिलका

Reference Books :

- Yaska's Nirukta, V. K. Rajavade, Bhandarkar, Oriental Research Institute, Poona, 1940
- पिण्टु तथा निरुक्त, हिन्दी अनुवादक सत्यभूषण योगी, दिल्ली, 1967
- निरुक्तम्, सं. मुकुन्द झा शर्मा, चौखम्बा संस्कृत संस्थान, दिल्ली, 1961
- छन्दशास्त्रम् (मृतसञ्जीवनीसमेतम्) पिङ्गलाचार्य, पं. केदारनाथ शर्मा, परिमल प्रका. दिल्ली, 1981
- छन्दःशास्त्रम् (यादवप्रकाशभाष्यसमेतम्). सं. डॉ. श्रीधर वसिष्ठ, नाग प्रकाशन, दिल्ली, 1981
- छन्दोमञ्जरी, गङ्गादास, सं. पण्डित अनन्तराम शाखी बेताल, चौखम्बा, वाराणसी, 1959
- संस्कृत छंद शास्त्र, डॉ. गोविंदलाल शाह, युनिवर्सिटी ग्रन्थ निर्माणा बोर्ड, अमदावाद, २००८
- प्रशिष्ट संस्कृत छन्दो, डॉ. एम.के. मोलिया, पार्थ प्रकाशन, अमदावाद २००४

Format of Question Paper

Q. No.	Type of Question	Marks
1	Explain with Reference to the Context : Two out of Four : Unit-1,2	14
2A	Etymology according to Yaska : Two out of Four : Unit-1,2	07
2B	Definition of metres : Two of Four : Unit 4	07
3	Essay type question : One out of Two : Units-1,2	14
4	Essay type question : One out of Two : Units-3,4	14
5	Short Note : Two out of Four : All Units	14

FACULTY OF ARTS - M.A. (SEM-2)

Subject : Sanskrit (CCT-05) (Core)												
Course (Paper) Name & No.: Rūpaka - Mṛtchakaṭika of Sūdraka										Paper-207		
Course (Paper) Unique Code :												
External Exam Time Duration : 2.5 Hours												
Sr. No.	Level UG or PG	Sem.	Course Group Core Elective-1, Elective-2 /Allied/ SEC/DSE	Course (Paper) Title	Paper No.	Credit	Teaching Hours	Internal Marks	External Marks	Practical Internal Marks	Practical External Marks	Total Marks
2	PG	2	Core	Rūpaka - Mṛtchakaṭika of Sūdraka	CCT-05 Paper-7	4	60	30	70	--	--	100

Course Objectives :

- To introduce the characteristics of Rupaka.
- To introduce with the text of Mṛchakaṭika
- To introduce style of Sūdraka.

Course Contents :

- Unit -1 संस्कृत रूपक का साहित्य-स्वरूप, संस्कृत रूपक साहित्य का विकास,
रूपक के भेद, संस्कृत रूपक का साहित्य में मृच्छकटिक का स्थान
- Unit-2 मृच्छकटिक अंक १ से ३
- Unit-3 मृच्छकटिक अंक ४ से ६
- Unit-4 मृच्छकटिक अंक ७ से १०

Reference Books :

- 1 Mṛchakaṭika, M. R. Kale, Booksellers and Publishers Co. Bombay, 1952
- 2 Introduction to the study of Mṛchakaṭika, Dr. G. V. Devasthali
- 3 Sanskrit Theory of Drama and Dramaturgy. T. G. Mainkar, Delhi, 1978
- 4 The Sanskrit Drama, A. B. Kieth, Motilal Banarasidass, Delhi, 1923
- 5 History of Classical Sanskrit Literature, M. Krishnamachariar, Motilal Banarasidass, Delhi, 1974
- 6 मृच्छकटिक, पृथ्वीधर कृत टीका सहित, निर्णय सागर प्रेस, मुम्बई
- 7 मृच्छकटिक - शास्त्रीय, सामाजिक एवं राजनीतिक अध्ययन, शालग्राम द्विवेदी, विश्वविद्यालय प्रकाशन, वाराणसी, १९८२
- 8 महाकवि शूद्रक, रमाशंकर तिवारी, चौखम्बा प्रकाशन, वाराणसी
- 9 संस्कृत साहित्य का विशद इतिहास, पुष्पा गुप्ता, ईस्टर्न बुक लिंकर्स, दिल्ली. १९९४
- 10 मृच्छकटिकम्, जगदीशचन्द्र मिश्र, चौखम्बासुरभारती प्रकाशन, वाराणसी, २००६
- 11 मृच्छकटिकम्, रमाशंकर त्रिपाठी, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली. २००७
- 12 संस्कृत नाटकोनो परिचय, डॉ. तपस्वी नान्दी, युनिवर्सिटी ग्रंथ निर्माण बोर्ड, अमदावाड, १९८९

Format of Question Paper

Q. No.	Type of Question	Marks
1	Translation of passages : Two out of Four : two from Unit 2 and two from Unit 3	14
2	Reference to the Context : Two out of Four : two from Unit 3 and two from Unit 4	14
3	Essay type question : One out of Two : Unit-1	14
4	Essay type question : One out of Two : Unit-2,3,4	14
5	Short Note : Two Out of Four : All Units	14

FACULTY OF ARTS - M.A. (SEM-2)

Subject : Sanskrit (CCT-06) (Core)												
Course (Paper) Name & No.: Siddhāntakaumudī Sañjñā and Kāraka Prakarana										Paper-208		
Course (Paper) Unique Code :												
External Exam Time Duration : 2.5 Hours												
Sr. No.	Level UG or PG	Sem.	Course Group Core Elective-1, Elective-2 /Allied/ SEC/DSE	Course (Paper) Title	Paper No.	Credit	Teaching Hours	Internal Marks	External Marks	Practical Internal Marks	Practical External Marks	Total Marks
3	PG	2	Core	Siddhāntakaumudī Sañjñā and Kāraka Prakarana	CCT-06 Paper-8	4	60	30	70	--	--	100

Course Objectives :

- To introduce the Grammar.
- To introduce the Noun.
- To introduce the case.

Course Contents :

- Unit -1 भट्टोजिदीक्षितविरचिता सिद्धान्तकौमुदी - संज्ञाप्रकरणम्
Unit-2 भट्टोजिदीक्षितविरचिता सिद्धान्तकौमुदी - कारकप्रकरणम्, प्रथमा-तृतीया-पञ्चमी विभक्ति
Unit-3 भट्टोजिदीक्षितविरचिता सिद्धान्तकौमुदी - कारकप्रकरणम्, द्वितीया-चतुर्थी विभक्ति
Unit-4 भट्टोजिदीक्षितविरचिता सिद्धान्तकौमुदी - कारकप्रकरणम्, षष्ठी - सप्तमी विभक्ति

Reference Books :

- सिद्धान्तकौमुदी, भट्टोजि दीक्षित, गिरिधरशर्मा चतुर्वेदी, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली, 2010
- वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी, भाग-1, चन्द्रशेखर शास्त्री, परिमल पब्लिकेशन, दिल्ली, 2005
- पाणिनीय व्याकरण का अनुशीलन, राम शंकर भट्टाचार्य, वाराणसी, 1966
- व्याकरण शास्त्र का इतिहास, युधिष्ठिर मीमांसक, बहालगढ़, जि. सोनीपत, हरियाणा
- Vaiyakarana Siddhanta Kaumudi, Volume-1, P. V. Naganath Shastri, MLBD, 1974
- Vaiyakarana Siddhanta Kaumudi, M. V. Mahashabde, Jaya Prakashan, 1955
- संस्कृत व्याकरण शास्त्र का इतिहास, युधिष्ठिर मीमांसक, रामलाल कपूर ट्रस्ट, 1973
- अष्टाध्यायी, पाणिनि व्या. पं. ईश्वरचन्द्रः, चौखम्बा संस्कृत प्रतिष्ठान, दिल्ली, 2004
- पाणिनीय व्याकरण विमर्श, डॉ. वसन्तकुमार म. भट्ट, सरस्वती प्रकाशन, अमदावाद, १९८४
- पाणिनीय व्याकरण परम्परा में कारक-मीमांसा, कमलेशकुमार योक्सी, अमदावाद, २००१
- संस्कृत वाक्यसंरचना, डॉ. वसन्तकुमार म. भट्ट, सरस्वती पुस्तक भंडार, अमदावाद, १९८९

Format of Question Paper

Q. No.	Type of Question	Marks
1	Explain Clearly Sūtras : Two out of Four : Unit 1	14
2	Explain Clearly Sūtras : Two out of Four : Unit 2-3-4	14
3	Essay Type Question : One Out of Two : Units-1,2	14
4	Essay Type Question : One Out of Two : Units-3,4	14
5	Short note : Two out of Four : All Units	14

FACULTY OF ARTS - M.A. (SEM-2)

Subject : Sanskrit (ECT-02) (Elective-1)												
Course (Paper) Name & No.: Alankāraśāstra : Nātyaśāstra Adhyāya 1,2,6 and Daśarūpaka Prakāśa 1,3											Paper-209	
Course (Paper) Unique Code :												
External Exam Time Duration : 2.5 Hours												
Sr. No.	Level UG or PG	Sem.	Course Group Core Elective-1, Elective-2 /Allied/ SEC/DSE	Course (Paper) Title	Paper No.	Credit	Teaching Hours	Internal Marks	External Marks	Practical Internal Marks	Practical External Marks	Total Marks
4	PG	2	Elective-1	Alankāraśāstra : Nātyaśāstra Adhyāya 1,2,6 and Daśarūpaka Prakāśa 1,3	ECT-02 Paper-9	4	60	30	70	--	--	100

Course Objectives :

- To introduce drama.
- To introduce different literary forms.
- To introduce the literary contribution of Bharatmuni & Dhananjaya.

Course Contents :

- Unit -1 आचार्य भरतमुनिप्रणीतं नाट्यशास्त्रम्, अध्याय 1-2
- Unit-2 आचार्य भरतमुनिप्रणीतं नाट्यशास्त्रम् (अभिनवभारतीसहितम्), अध्याय-6
- Unit-3 धनञ्जयरचितं दशरूपकम्, प्रकाश-1
- Unit-4 धनञ्जयरचितं दशरूपकम्, प्रकाश-3

Reference Books :

- 1 नाट्यशास्त्रम्, खण्ड-1, आर. एस. नागर, परिमल पब्लिकेशन्स, दिल्ली, 2009
- 2 भारतीय काव्यशास्त्र की भूमिका, नगेन्द्र, दिल्ली, 1963
- 3 रसमीमांसा, आचार्य रामचन्द्र शुक्ल, वाराणसी, 1947
- 4 अभिनवभारती सहित नाट्यशास्त्र, मधुसूदन सरस्वती, वाराणसी, 1971
- 5 Abhinavagupta on Indian Aesthetics, Y. S. Walimbe, Delhi, 1980
- 6 दशरूपकम्, एफ. ई. हॉल, परिमल पब्लिकेशन, दिल्ली, 2009
- 7 नाट्यशास्त्र की भारतीय परम्परा और दशरूपक, हजारीप्रसाद द्विवेदी, राजकमल प्रकाशन, 2007
- 8 नाट्यशास्त्र, डॉ. तपस्वी नान्दी, सरस्वती पुस्तक भंडार, अमदावाદ, १९८५
- 9 नाट्यशास्त्र, अध्याय १, २ અને ૬, ડૉ. અજિત ઠાકોર, પાર્શ્વ પ્રકાશન અમદાવાદ, ૨૦૦૮
- 10 રસસિદ્ધાન્ત એક પરિચય, ડૉ. પ્રમોદકુમાર પટેલ, યુનિવર્સિટી ગ્રન્થનિર્માણ બોર્ડ, અમદાવાદ, ૧૯૯૭
- 11 દેશરૂપક, ડૉ. શાન્તિકુમાર પંડ્યા, પાર્શ્વ પ્રકાશન, અમદાવાદ, ૨૦૦૮
- 12 ભરતમુનિનું રસસૂત્ર અને દશરૂપક વિચાર, ડૉ. વસન્ત ભટ્ટ, સરસ્વતી પુસ્તક ભંડાર, અમદાવાદ, ૨૦૦૬
- 13 ભરતનાટ્યશાસ્ત્રનું રસસૂત્ર અને રૂપકના પ્રકારો, ડૉ. હર્ષદેવ માધવ, પાર્શ્વ પબ્લિકેશન, અમદાવાદ, ૨૦૦૬

Format of Question Paper		
Q. No.	Type of Question	Marks
1	Translation with Explanation : Two of Four : Unit-1,2	14
2	Translation with Explanation : Two of Four : Unit-3,4	14
3	Essay Type Question : One Out of Two : Units 1,2	14
4	Translation with explanation : Two of Four : Unit 3-4	14
5	Short Note : Two Out of Four : All Units	14

Subject : Sanskrit (ICT-02)
Course (Paper) Name & No.: Introduction to Aarshkavya (Mahābhārata) Paper-210
Course (Paper) Unique Code :
External Exam Time Duration : 2.5 Hours

Sr. No.	Level UG or PG	Sem.	Course Group Core Elective-1, Elective-2 /Allied/ SEC/DSE	Course (Paper) Title	Paper No.	Credit	Teaching Hours	Internal Marks	External Marks	Practical Internal Marks	Practical External Marks	Total Marks
5	PG	2	Elective-1	Introduction to Aarshkavya (Mahābhārata)	ICT-2 Paper-10	4	60	30	70	--	--	100

Course Objectives :

- To introduce 'Arsh Kavya'
- To introduce the 'Mahabharata's Aakhyaans
- To introduce critical edition of the 'Mahabharata'.

Course Contents :

	महाभारत आर्षकाव्य, इतिहासकाव्य, वीरचरित काव्य, सर्वज्ञानसंग्रहकोश
Unit -1	महाभारत के रचयिता महर्षि द्रुपद, व्यास, जय भारत महाभारत संस्करण, महाभारत का विषयवस्तु
Unit-2	महाभारत में निरूपित आख्यान व्यवनजन्म, प्रमदवरा, रुरु-दुण्डुभिसंवाद, जरत्कारु, समुद्रमन्थन, विनता और कद्रु, गरुड द्वारा अमृताहरण, शृंगी शाप, शकुन्तला
Unit-3	महाभारत का समीक्षित संपादन, महाभारतकालीन समाज महाभारत का साहित्यिक महत्व
Unit-4	महाभारत एक प्रेरणास्रोत भास, कालिदास, भारवि, मात्र और भट्ट नारायण की महाभारत आधारित कृतियों की समीक्षा

Reference Books :

- Studies in the Mahābhārata, Ed. S. P. Narang, Nag Publishers, New Delhi
- Secondary Tales from two Great Epics, Rajendra Nanavati, L.D. Ahmedabad, 1982
- Legends in the Mahābhārata, S. A. Dange, Motilal Banarasidass, Delhi, 1969
- The Mahābhārata, As it was, is and ever shall be : A Critical Study, P.N.Mullick, Calcutta, 1934
- महाभारतवचनामृतम् (उपदेशसाहस्री) चारदेव शास्त्री, परिमल पब्लिकेशन, दिल्ली, 1997
- महाभारत कालीन समाज, सुखमय भट्टाचार्य
- महाभारत- समाज संस्कृति दर्शन, डॉ. सुरेन्द्रनाथ नेगी, के. एल. पचौरी प्रकाशन, 1997
- महाभारतનો युद्धकाળ, श्री वसंत એ. ગોડબોલે, પ્રાચ્યવિદ્યામંદિર, વડોદરા, ૨૦૧૧
- મહાભારત જીવન દર્શન, શાન્તિકુમાર પંડ્યા, ગુર્જર ગ્રંથરત્ન કાર્યલય, અમદાવાદ, ૨૦૦૯
- મહાભારત મનન અને મંથન, સં. જધાનન્દ દવે, ગોપાલકૃષ્ણ ટ્રસ્ટ, જુનાગઢ, ૧૯૯૮
- વેદવ્યાસ અને મહાભારત, ડૉ. ઉપેન્દ્રરાય જ. સાંડેસરા

Format of Question Paper		
Q. No.	Type of Question	Marks
1	Essay type question : One out of Two : Unit-1,2	14
2	Essay type question : One out of Two : Unit-1,2	14
3	Essay type question : One out of Two : Unit-3,4	14
4	Essay type question : One out of Two : Unit-3,4	14
5	Short note : Two out of Four : All Units	14